

LEPAKKO- JA PESIMÄLINNUSTOSELVITYS

KOHDE: TURKU, RAUNISTULANTIE 15 ja 25

TILAAJA: TURUN KAUPUNKI

Taustaa

Kohteessa on aiemmin tehty havaintoja lepakoista. Kaikki Suomessa esiintyvät lepakkolajit kuuluvat EU:n luontodirektiivin liitteen IV(a) lajeihin, joten niiden lisääntymis- ja levähdyspaikkojen hävittäminen tai heikentäminen on kielletty luonnonsuojelulain 78 §:n nojalla. Näitä ovat lisääntymispaikat, muut säännöllisesti käytetyt kesä-, kevät- ja syysaikaiset päiväpiilot sekä talvehtimispaikat. Lisäksi EUROBAT-sopimus suosittelee säilyttämään lepakoiden tärkeitä ruokailualueet ja siirtymäreitit.

Samaa pesää vuodesta toiseen käyttävien lintulajien pesien vahingoittaminen on luonnonsuojelulain 70 §:n mukaan kiellettyä myös pesimäkauden ulkopuolella. Näihin lajeihin kuuluu rakennuksissa pesivä tervapääsky. Kohteella tiedettiin esiintyvän myös varpusia. Tervapääsky ja varpusen on molemmat luokiteltu vuoden 2019 uhanalaisluokituksessa (Lehikoinen ym. 2019) erittäin uhanalaisiksi (EN).

Työn tarkoituksena oli selvittää lepakoiden, sekä linnuista erityisesti tervapääskyn ja varpusen esiintyminen ja yksilömäärät alueen rakennuksissa sekä niiden käyttämät pesäpaikat ja kulkureitit.

Selvitysalue

Selvitysalueeseen kuuluivat osoitteissa Raunistulantie 15 ja 25 sijaitsevat rakennukset sekä niiden välitön lähiympäristö. Rakennusten lisäksi alue on käytännössä asfaltti/sorakenttää ja pieneltä osin hoidettua nurmikkoa, jossa kasvaa yksittäisiä puita. Rakennuksista käytetään tässä selvityksessä nimiä Alfa Center (pohjoisempi, tasakattoinen) ja Barkerin tehdas (eteläisempi, vanha tehdasrakennus).

Kuva 1. Selvitysalueen sijainti Turun Raunistulassa.

Menetelmät

Lepakkoselvitys tehtiin aktiivikartoituksena, jossa tarkkailtiin erityisesti rakennusten liepeillä mahdollisia päiväpiiloistaan lähteviä ja niihin palaavia lepakoita. Havainnoinnin apuvälineenä käytettiin ultraäänidetektoria (Pettersson D240X). Tarkkailun aloitusajankohta oli noin 5–10 minuuttia auringonlaskun jälkeen.

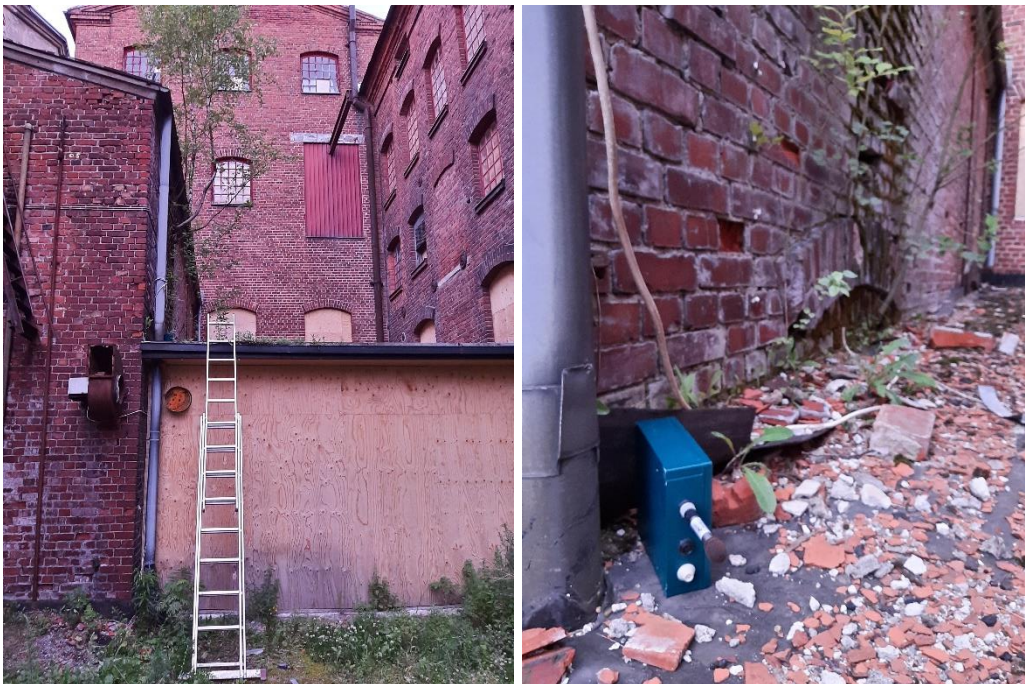
Ensimmäisellä käynnillä 25.6. kierreltiin kaikkia rakennuksia tasaisesti, mutta havaintoja rakennuksista lähtevistä lepakoista ei tehty. Tämän jälkeen saadun tiedon mukaan lepakoita oli aiempina vuosina havaittu nimenomaan Barkerin tehtaan eteläpäädyssä, ja seuraavilla käynneillä 8.7. ja 16.7. alkuillan havainnointi kohdistettiin sinne, minkä jälkeen kierreltiin muuta osaa selvitysalueesta.

Alueelle sijoitettiin ensimmäisen käynnin yhteydessä myös kaksi kappaletta SongMeter 2 - ultraäänidetektoreja, jotka tallentavat ohilentävien lepakoiden äänet muistikortille.

Sisäpuolinen tarkastus Barkerin tehtaaseen tehtiin 19.9. ja täydentävä käynti 22.10.2024. Rakennuksesta etsittiin ensisijaisesti lepakoiden ulosteita, joita aina kertyy niiden säännöllisesti käyttämiin päiväpiiloihin. Ulosteet säilyvät kuivissa olosuhteissa vuosia. Apuna käytettiin jatkotikkaita korkealla oleviin koloihin yltämiseksi. Joitakin rakoja tutkittiin endoskoopilla (Bosch Professional GIC 120) siltä varalta, että ulosteita olisi kertynyt niiden sisälle.

Lintuselvitys tehtiin kolmen aamun kartoituksena. Rakennukset kierrettiin ja laulavat, varoittelevat sekä pesäkoloihin menevät linnut merkittiin muistiin. Käynnit tehtiin 25.6., 2.7. ja 10.7.

Lisäksi tervapääskyjen iltaparveilua tarkkailtiin ensimmäisen lepakkokartoituskäynnin yhteydessä 25.6.

Kuva 2. Yksi passiividetektor sijoitettiin ”sisäpihan” kattotasanteelle. Tämä oli harvoja paikkoja, minne detektorin saattoi alueella jättää ilman ilkeävaltariskiä.

Tulokset

Lepakot

Ensimmäisellä käynnillä lepakoita ei havaittu rakennusten läheisyydessä, koska pohjatietoa niiden käyttämistä kulkuaukoista ei ollut, ja oikeaa kohtaa ei osattu tarkkailla.

Toisella käynnillä 8.7. havaittiin neljän pohjanlepakon lähtevän Barkerin tehtaan eteläpäädyssä olevasta ilmastointikanavasta. 16.7. päädyistä ei enää lähtenyt lepakoita. Tarkkailua tehtiin molemmilla kerroilla yhtä pitkään, noin 1,5 tunnin ajan auringonlaskusta.

Lepakot lensivät päiväpiilosta hyvin suoraviivaisesti luoteeseen kohti Raunistulaa. Tämä selittää sen, ettei niitä havaittu ensimmäisen kerran kiertelykartoituksessa; havaitakseen pois lentävän lepakon kartoittajan olisi pitänyt sattumalta osua tälle kohdalle sekunnilleen oikeaan aikaan.

Passiividetektoreihin tallentui vain muutamia yksittäisiä pohjanlepakoiden ohilentoja. Ne sijaitsivat jälkikäteen arvioituna väärässä kohdassa havaitakseen päiväpiilosta lähtevät lepakot. Toisaalta passiiviaiaineisto osoittaa sen, etteivät lepakot käytä rakennuksen muita osia.

Sisäpuolisessa tarkastuksessa osoittautui, että ilmastointikanava, josta lepakot lähtivät lentoon, oli sisäpuolelta tukittu, eikä lepakoilla ole sitä kautta pääsyä sisätiloihin. Myös muut vastaavat ilmastointikanavat on tukittu, eikä sisäpuolelta löytynyt perusteellisessa tarkastuksessa lainkaan lepakon ulosteita.

Lepakoiden oleskelutila on todennäköisesti jonkinlainen ulkoseinän sisässä oleva ontto tila, johon kanavan suuaukolta on yhteys. Tilan laajuudesta ei ole tietoa. Ennen kanavan tukkimista lepakoilla on todennäköisesti ollut pääsy syvemmälle talon sisäosiin, mikä selittää aiempina vuosina sisätiloissa tehdyt havainnot.

Alfa Centerin läheisyydessä ei tehty lepakkohavaintoja, eikä rakennusta arvioitu lepakoille potentiaalisiksi. Rakennuksessa on ulkoisen arvion perusteella hyvin vähän lepakoille sopivia kulkuaukkoja ja oleskelutiloja.

Linnut

Tervapääskyjä pesii Barkerin tehtaalla kolme paria. Joen puoleisella seinustalla havaittiin emojen lentävän kahteen pesäkoloon ja sisäpihan puolella yhteen.

Varpusreviirejä havaittiin neljässä eri kohdassa Barkerin tehtaalla. Kolme koirasta lauloi joen puoleisella räystäällä ja yksi sisäpihan puolella.

Kalalokkeja pesii Alfa Centerin katolla kaksi paria ja Barkerin tehtaan katolla yksi pari.

Kuvat 3 ja 4. Nuoli osoittaa lepakoiden kulkuaukkona toimivan tuuletusritilän. Kanava on sisäpuolelta suljettu vanerilla.

Kuva 5. Joen puoleista seinustaa. Kolme varpusreviiriä ja kaksi tervapääskyn pesäkoloa sijaitsee eri kohdissa räystästä.

Johtopäätökset

Barkerin tehtaan eteläpäädyssä on lepakoiden säännöllisesti käyttämä ja siten luonnonsuojelulain suojaama levähdyspaikka. Aiempien vuosien havainnot valokuvineen osoittavat, että kohde on ollut lepakoiden käytössä jo pitkään. Lepakoiden oleskelupaikat rakennuksessa ovat tosin saattaneet vuosien varrella vaihtua, kun rakenteita on sisältä purettu ja ilmastointikanavia tukittu.

Tässä selvityksessä ei saatu varmuutta siitä, onko kyseessä lepakoiden lisääntymispaikka. Havaittuja yksilöitä oli vain neljä, mutta niitä on saattanut alkukaudesta olla paikalla enemmän.

Lisääntymisyhdyskunnat saattavat joskus myös olla vain muutaman naaraan muodostamia.

Lisääntymispaikkaan viittaisi myös se seikka, että lepakot ovat olleet uskollisia paikalle vuodesta toiseen.

Lepakot eivät saalista selvitysalueella, vaan suuntaavat päiväpiilosta avoimen kentän yli suoraan luoteeseen Raunistulan pientaloalueelle, joka on pohjanlepakolle erinomaista saalistusympäristöä.

Barkerin tehtaalla tervapääskyjen (3 paria) ja varpusten (4 paria) parimäärät ovat rakennuksen kokoon suhteutettuna melko vähäisiä.

Alfa Centerin rakennuksilla ei ole merkitystä lepakoille tai linnuille.

Suosituks

Lepakoiden levähdyspaikan sekä tervapääskyn pesien hävittäminen vaatii ELY-keskuksen myöntämän poikkeusluvan luonnonsuojelulain rauhoitusmääräyksistä.

Sekä lepakoiden, tervapääskyjen että varpusten olinpaikat purettavassa rakennuksessa on mahdollista korvata keinotekoisilla pöntöillä. Useita kaupallisia malleja on saatavilla. Pöntöt voidaan joko integroida rakennuksen seinään tai ripustaa jälkikäteen. Mikäli pönttöjä asennetaan tarpeeksi paljon, voidaan niillä jopa parantaa lepakoiden ja lintujen olosuhteita, koska varsinkaan lepakoiden käyttämä tila seinän sisällä ei nykyisellään ole kovin suuri ja tilan puute saattaa rajoittaa yksilömäärä. Tervapääskyjen ja varpusten pesät rakenteissa saattavat puolestaan olla alttiita saalistukselle, koska esimerkiksi naakat pääsevät samoihin koloihin helposti. Pöntöistä on mahdollista tehdä näille lajeille turvallisemmat.

Aurassa 10.12.2024

Ville Vasko
biologi, FM

Kirjallisuus

EUROBATS 1994: Agreement on the Conservation of Populations of European Bats, EUROBATS. (voimaantulovuosi 1994, Suomi liittynyt 1999) – [http://www.eurobats.org/official_documents/agreement_text]

Lehikoinen, A., Jukarainen, A., Mikkola-Roos, M., Below, A., Lehtiniemi, T., Pessa, J., Rajasärkkä, A., Rintala, J., Rusanen, P., Sirkiä, P., Tiainen, J. & Valkama, J. 2019: Linnut. – Teoksessa: Hyvärinen, E., Juslén, A., Kemppainen, E., Uddström, A. & Liukko, U.-M. (toim.) 2019. Suomen lajien uhanalaisuus – Punainen kirja 2019. Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus. Helsinki. S. 263–312.

Suomen lepakkotieteellinen yhdistys 2023: Suomen lepakkotieteellinen yhdistys ry:n suositus lepakkokartoituksista luontokartoittajille, tilaajille ja viranomaisille. – [http://www.lepakko.fi/docs/SLTY_lepakkokartoitusohjeet.pdf]